

Zienswijze LTO op ontwerp programma IRM

Als LTO Nederland (LTO) hebben we met grote interesse en aandacht gekeken naar het Ontwerp Programma Integraal Riviermanagement (IRM). We erkennen de enorme complexiteit en de uitgebreide details van de taak om een evenwicht te vinden tussen de verschillende belangen die op het spel staan. Desondanks hebben we verschillende zorgen en opmerkingen die we graag zouden willen uiten in deze zienswijze.

Vijf hoofdpunten

Ten eerste willen we opmerken dat de land- en tuinbouwsectoren in het huidige IRM ontwerp aanzienlijk onderbelicht blijven. We constateren dat de grondgebonden landbouw een belangrijke rol speelt als grondgebruiker, zowel buitendijks als binnendijks. Het belang hiervan wordt echter niet expliciet genoemd in het ontwerp. LTO is sterk van mening dat grondgebonden landbouw een essentiële functie vervult die direct verbonden is met het rivierbeheer, en dat dit ook in de toekomst zo moet blijven.

Boeren met buitendijkse bedrijfsvoering zijn de economisch zelfstandige beheerders van ons waardevolle cultuurlandschap. Uiterwaarden in agrarische gebruik maken deel uit van het Nederlands cultureel erfgoed. Daarnaast leveren ze een blauw/groene maatschappelijke dienst rond waterveiligheid en wateropslag. De agrarische gronden zijn grotendeels in gebruik als grasland. Dat betekent goed afstroombare percelen die waterafvoer faciliteren, tijdelijke berging en infiltratie naar het grondwater. Ten slotte maken de bedrijven deel uit van het lokale sociaal-economische geheel. Ze verbinden op veel manieren de binnendijkse - met de buitendijkse wereld.

Ten tweede maken we ons aanzienlijke zorgen over de potentiële gevolgen van de voorgestelde maatregelen voor de landbouwsector. De voorgestelde grootschalige herinrichting van het rivierengebied zal onvermijdelijk ten koste gaan van landbouwgronden. Rivierverruiming en natuurontwikkeling worden in één adem met elkaar verbonden. Echter, landbouwkundig gebruik en waterafvoer gaan heel goed samen. De bestaande afvoercapaciteit moet ten volle benut worden. Rivierverruiming in het binnendijkse gebied kan pas aan de orde zijn als alle andere maatregelen onvoldoende resultaat opleveren. Land- en tuinbouw staat niet alleen voor voedselproductie maar ook voor het buitendijkse cultuurlandschap. Een voorbeeld is het Maasheggenlandschap in Noordoost-Brabant dat door UNESCO als Men & Biosphere gebied is aangemerkt.

Afname van landbouwgronden buitendijks zal gevolgen hebben voor de draagkracht van grasetende watervogels, wat impliceert dat ook binnendijkse gebieden betrokken moeten worden. Dit betekent een afwenteling van de gevolgen op de land- en tuinbouw binnendijks, iets wat LTO absoluut niet acceptabel vindt. Daarom vinden wij dat het areaal grasland in de uiterwaarden zoveel mogelijk in stand moet blijven.

Ten derde zijn we sterk van mening dat het onderwerp voedselproductie, en daarmee ook voedselzekerheid, moet worden meegenomen in de afwegingen die worden gemaakt. Dit is een cruciaal onderdeel dat nu volledig ontbreekt. Bij rivierbeheer gaat het om een integrale afweging waarbij het belang van land- en tuinbouw een essentieel onderdeel is.

Ten vierde willen we opmerken dat de planning van de verschillende onderzoeken die nog uitgevoerd moeten worden, momenteel onduidelijk is. We weten dus wel wat er komt maar niet

wanneer. Dit gebrek aan duidelijkheid kan leiden tot onzekerheid en onnodige complicaties in de toekomst.

Ten vijfde merken wij op dat veel bedrijven afhankelijk zijn van de gronden in de uiterwaarden (er zijn er die er zelfs met hun hele bedrijf in liggen). Als er veel gronden worden onttrokken aan de landbouw dan betekent dat een ernstige bedreiging van hun toekomst. Boerderijen die nauw verbonden zijn met het uitwaardensysteem zijn al zeer extensief en scoren veel hoger op de NIL ladder dan hun collega's die geheel binnendijs opereren. In het licht van de maatschappelijk en politiek voorgestane transitie is het contraproductief om juist die ondernemers te raken in hun verdienmodel en ontwikkeling terwijl zij koplopers zijn. Het landbouwareaal (circa 50.000 hectare) moet zoveel mogelijk behouden blijven om economische en maatschappelijke doelen van de landbouw (zoals grondgebondenheid, kringlopen sluiten) te kunnen realiseren.

Gelijktijdig met de ontwikkeling van het Programma IRM wordt het Nationaal Programma Landelijk Gebied ontwikkeld. U stelt dat grote wateren buiten de scope van de PPLG's vallen, dat is juist. Echter, het IRM gaat ook over de buitendijkse gebieden en soms zelfs over binnendijkse gebieden. Deze gebieden zijn ook relevant voor de PPLG's. Wij stellen echter vast dat beide programma's hun eigen traject lopen en dat er provinciaal geen afstemming plaatsvindt. Wij vinden het onbegrijpelijk dat het IRM niet de verbinding zoekt met de PPLG's waar in tegenstelling tot het IRM wel alle stakeholders van onderop betrokken worden. Een voorbeeld: één van de transitiepaden voor de landbouw is extensivering. Dat betekent dat landbouwbedrijven meer grond nodig hebben bij gelijkblijvende veestapel. Buitendijkse gronden die extensief gebruikt worden zijn hiervoor bij uitstek geschikt. Het ontbreken van afstemming tussen IRM en PPLG's is een gemiste kans.

Tot slot maken we ons derhalve zorgen over de huidige governance van het proces. Het lijkt erop dat (bijna) alleen overheidsinstanties betrokken zijn, terwijl maatschappelijke organisaties, waaronder de landbouwsector, op een aanzienlijke afstand worden gehouden. LTO wil als vertegenwoordiger van de land- en tuinbouw nauwer betrokken zijn bij de governance van het proces.

Punts- en paginagewijs

Landbouw wordt een aantal keren in het IRM genoemd, waar vooral gefocust wordt op een overgang naar natuurinclusieve en extensieve landbouw. LTO merkt echter op dat landbouwkundig gebruik en waterveiligheid prima samen gaan. Agrarisch gebruik gaat goed samen met het waterafvoerend vermogen van de rivier. Landbouw heeft van oudsher altijd een functie gehad in de uiterwaarden. Dat heeft de uiterwaarden gemaakt tot het fraaie landschap dat het nu is.

In het IRM staat niets over de beleidslijn grote rivieren. De evaluatie wordt 1 keer genoemd, maar er staat niet wat hiermee gaat gebeuren. Wel bijzonder omdat de evaluatie klaar is en ook in de betrokken bestuurlijke gremia is besproken. Wij zouden graag geïnformeerd worden over de stand van zaken en wat dit gaat betekenen voor de landbouw in de uiterwaarden.

Pag 16 Doorkijk naar 2100. Aan de laatste zin dient te worden toegevoegd dat "de synergie met de opgaven en ambities op het gebied van natuur, ruimtelijke kwaliteit, zoetwaterbeschikbaarheid en landbouw moet worden opgezocht." Daarbij is het relevant om te weten dat de landbouw een extensiveringsopgave kent en vrijkomende landbouwgrond door de resterende bedrijven in gebruik genomen zal worden.

Pag 17 2.2. Het perspectief tot 2050, 5e bullet: De Maasvallei is een natuurlijke riviervallei waarin landbouw, natuur en recreatie elkaar versterken.

Pag 18 2.3. Huidig beleid: Aan de functie natuur en ecologische kwaliteit dient de functie cultuurlandschap inclusief grondgebonden landbouw te worden toegevoegd

Pag 32 Bij de uitvoeringsstrategieën dient ook voedselzekerheid meegewogen te worden. Daarbij is meervoudig ruimtegebruik (waterberging en landbouw) een oplossing. Relevant om hierbij te vermelden is dat aangepast agrarisch gebruik de minste opstuwing van water veroorzaakt, goedkoper is dan omvorming naar natuur en sneller gerealiseerd kan worden.

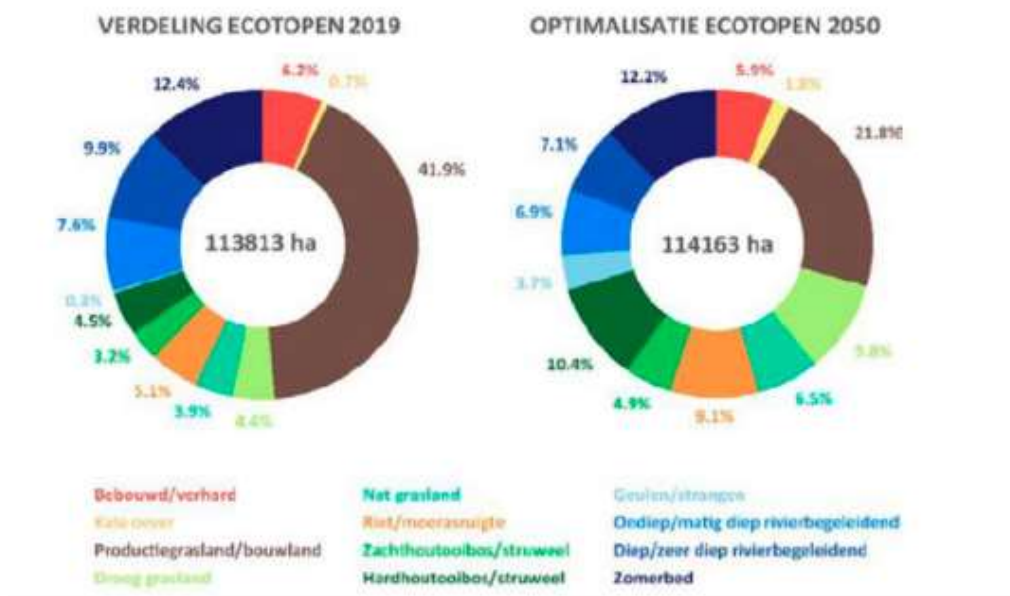
Pag 33 Ad3. Ruimtelijke consequenties De ruimteclaim wordt nog niet concreet gemaakt, echter in het Programmatische aanpak Grote Rivieren (PAGW) worden wel al concrete reserveringen opgenomen. Bijv. 3.000 ha in de Zuidelijke Maasvallei. Hoe zit dit?

Pag 35 Bij Integraal gebiedsgericht werken hoort ook de landbouw te worden betrokken.

Pag 44 Gevolgen voor natuur / N2000 habitats. "Grootschalige herinrichting van het rivierengebied gaat ten koste van landbouwgronden [...] wat betekent dat de draagkracht voor grasetende watervogels zal veranderen". Dit betekent dat ook binnendijkse gebieden buiten N2000 hierbij betrokken moeten worden. Met andere woorden er moet in het binnendijks landbouwgebied foerageergebied voor ganzen komen. Dit betekent afwenteling op de land- en tuinbouw binnendijks. LTO vindt dit niet acceptabel.

Pag 45 (1e alinea) Wij missen de onderbouwing van de stelling dat: "Het stopzetten van het landbouwkundig gebruik leidt tot een permanente afname van de stikstofdepositie." De depositie in de uiterwaarden zal voor een belangrijk deel afkomstig zijn van emissies van buiten de uiterwaarden. Per gebied kan dit heel verschillend zijn. In buitendijkse gebieden zal de veldemissie (ten gevolge van bemesting) en de daaruit voortkomende depositie verminderen. Met het verdwijnen van de landbouw zullen er wellicht meer toeristen met honden in het gebied komen? Wat betekent dat voor de emissie/depositie? Indien het niet mogelijk is om dit - bij voorkeur - per gebied te onderbouwen, vragen wij u deze zinsnede te schrappen.

Plan-Mer: LTO is van mening dat separaat van de plan-Mer of als onderdeel van de plan-Mer de landbouweffecten in beeld gebracht dienen te worden. Dit gaat over de ruimteclaim voor landbouwgrond alsook over effecten als gevolg van afwenteling. Combineer functies om het ruimtebeslag te beperken: waterveiligheid, landbouw en waar mogelijk natuur/biodiversiteit. In dit verband pleiten voor een sociaal economische paragraaf en/of een landbouweffectrapportage. Voorts vragen wij een grondbalans op te stellen waarin is aangegeven hoe het grondgebruik tot 2050 en tot 2100 verandert. In het VKA wordt op pag 91 aangegeven hoe het grondgebruik in de ideale situatie gaat veranderen. In 2019 is 41,9% van de rivieren en het rivierbed productiegroenland of bouwland in 2050 is dit nog 21,8. Omgerekend naar oppervlakte gaat het om een daling van 47.688 ha naar 24.888 ha. Dit zet de landbouw onnodig verder onder druk. Voor LTO is dit onacceptabel.

LTO vraagt inzichtelijk te maken wat de consequenties zijn van de binnendijkse reserveringen. Deze zullen zo beperkt mogelijk moeten zijn en alleen als de noodzaak vaststaat en realisatie binnen redelijke termijn in zicht is. Het agrarisch gebruik moet onbelemmerd kunnen worden voortgezet.